

Úvod do začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

17. 10. 2018

META O.P.S.

- poradenství cizincům v oblasti vzdělávání
- **aktivity zaměřené na pedagogy** → semináře akreditované MŠMT
- webový informační portál
- systémový rozvoj

INSPIRACE

- dobrá praxe v ČR
- Konference, vzdělávací akce, portály
- v zahraničí
- odborná literatura (Cummins, Gibbons, Igoa)

PROČ JSME TU A KDO JSOU TO ŽÁCI S OMJ?

Na ZŠ v ČR je více než 20 tisíc žáků cizinců – co s nimi?

pojem **žák cizinec** – legislativní terminologie

žák s **odlišnými životními podmínkami** a z **odlišného kulturního prostředí** – podpůrná opatření

Žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

- pedagogická terminologie
- žák se **češtinu učí jako druhý jazyk** a zároveň se **prostřednictvím tohoto cizího jazyka učí**
- různé výchozí situace žáků (smíšené manželství, pobyt v zahraničí atd.)

Zdroje:

<https://www.inkluzivniskola.cz/pocty-cizincu-na-skolach>

<http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>

<http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/1162-dite-zak-a-student-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>

LEGISLATIVA

Mezinárodní úmluvy, které ČR ratifikovala

- **Úmluva o právech dítěte,**
- **Listina základních práv a svobod,**
- **Rámcová úmluva o ochraně práv národnostních menšin;**
- Důraz je kladen především na **rovnost vzdělávacích příležitostí** pro všechny děti bez rozdílu a **odstranění překážek**, které by tomu bránily. To u žáků s OMJ je především výuka češtiny jako druhého jazyka.

LEGISLATIVA

Česká školská legislativa

- **Školský zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání - novely (§ 16, 20)
- **Vyhláška 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a její novelizace **Vyhláška 147/2011 Sb.**,
- **Vyhláška č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- **Vyhláška č. 48/2005 Sb.**, o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
- **Vyhláška č. 177/2009 Sb.** o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou.
- **Novelizovaný školský zákon 82/2015 Sb.**, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. a **Vyhláška 27/2016 Sb.**, o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, kterou se mění Vyhláška 147/2011 Sb.

Přístup cizinců ke vzdělání

Právo na základní vzdělání mají v ČR všechny děti.

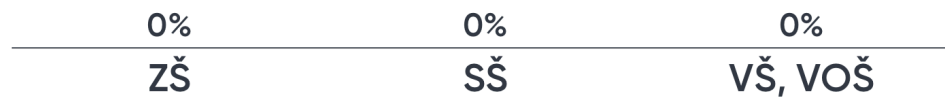
- Školský zákon ukládá **rovný přístup při přijímání** ke vzdělání, škola proto musí zajistit cizincům **přístup k základnímu vzdělání** za stejných podmínek jako občanům ČR, aniž by museli dokládat legálnost svého pobytu.
- **Škola si nesmí klást při přijímání podmínky nad rámec legislativy!**
- **Povinná školní docházka** se vztahuje na všechny děti cizince pobývající na území ČR déle než 90 dní.
- K **předškolnímu, střednímu a vyššímu odbornému** vzdělání mají cizinci **ze 3. zemí** přístup, pokud nejpozději v den nástupu předloží oprávnění k pobytu delšímu než 90 dní.

KVÍZ

Go to www.menti.com and use the code 61 87 24

 Mentimeter

Nejvíce cizinců studuje na

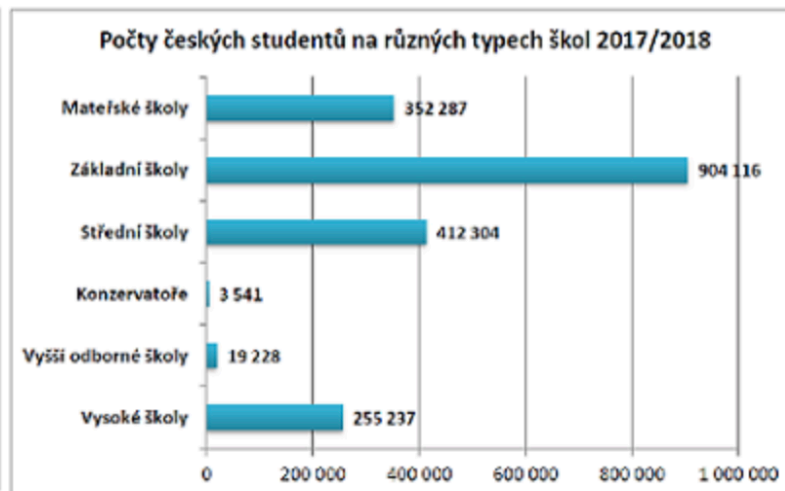
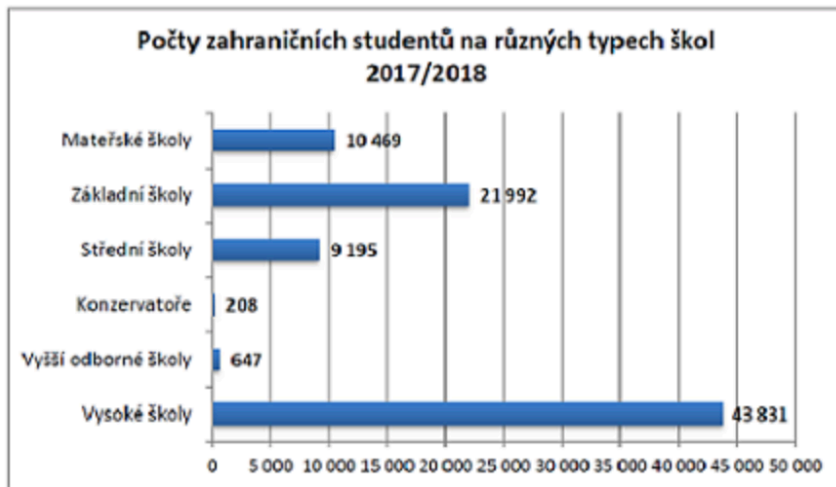

Show image

 0

Počty cizinců na školách

V České republice se ve **školním roce 2017/18** vzdělávalo na všech typech škol 86 342 cizinců. Celkový počet všech žáků a studentů činil 2 033 041 (včetně občanů ČR), cizinci tedy tvořili **4,25 %** z nich.

Počty dětí s cizí státní příslušností na jednotlivých stupních škol za školní rok 2017/2018

- **Mateřské školy**

10 469 cizinců (2,9 %) z celkového počtu 362 756 dětí. Z toho je 990 z EU a 60 žadatelů o azyl. Děti cizinců s trvalým pobytem je 93,7 %.

- **Základní školy**

21 992 cizinců (2,4 %) z celkového počtu 926 108 dětí. Z toho je 7 157 z EU a 298 žadatelů o azyl. Děti cizinců s trvalým pobytem je 76,7 %.

- **Střední školy**

9 195 cizinců (2,18 %) z celkového počtu 421 499 studentů. Z toho je 2 543 z EU a 96 žadatelů o azyl. Studentů cizí státní příslušnosti s trvalým pobytem je 73,6 %.

- **Vysoké školy**

43 831 cizinců (14 %) z celkového počtu 299 054 studentů.

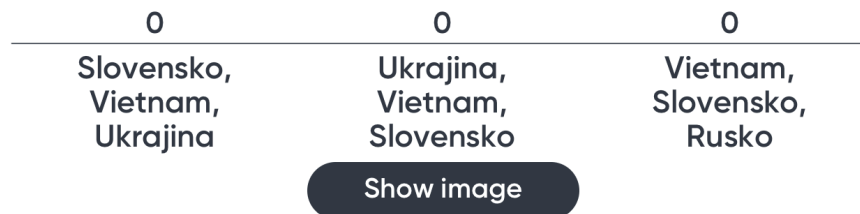

KVÍZ

Go to www.menti.com and use the code 87 92 39

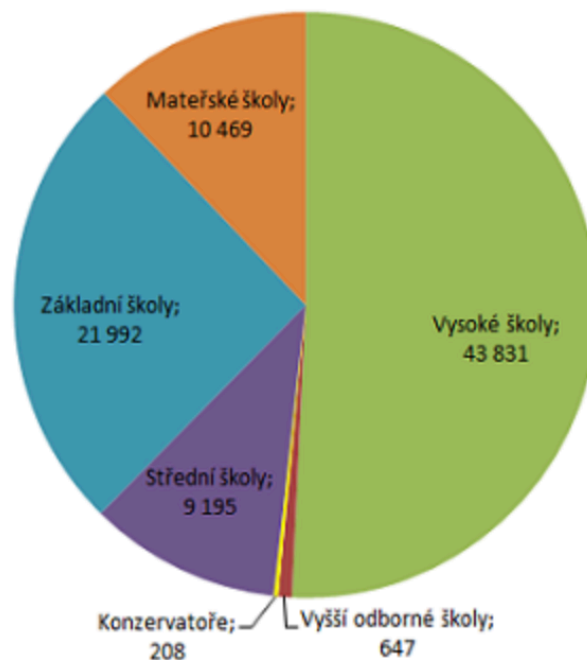
Jaké je pořadí v počtu cizinců na ZŠ dle země původu?

 Mentimeter

 0

Počty dětí/žáků/studentů s cizí státní příslušností na jednotlivých stupních škol

Nejčastější země původu (v závorce celkové součty všech žáků-občanů dané země v MŠ, ZŠ a SŠ / procentní počet z celkového počtu cizinců na těchto školách):

Ukrajina (10 086 / 26,6 %), **Vietnam** (8 760 / 21 %), **Slovensko** (8 632 / 20,7 %), **Rusko** (3 200 / 7,7 %), **Bulharsko** (952 / 2,3 %), **Mongolsko** (879 / 2,1 %), **Moldavsko** (715 / 1,7 %), **Polsko** (666 / 1,6 %), **Rumunsko** (725 / 1,7 %), **Čína** (653 / 1,6 %) atd.

Tabulka č. 15 Počet žáků s odlišným mateřským jazykem v základním vzdělávání

Žáci s odlišným mateřským jazykem	Žáci s cizí státní příslušností		Žáci z ČR, pro které je čeština druhým jazykem, nikoliv jazykem mateřským		Žáci s odlišným mateřským jazykem celkem	
	Počet	Podíl	Počet	Podíl	Počet	Podíl
celkem	14 967	74,5	5 135	25,5	20 102	100,0
Z toho 1. rokem	3 401	22,7	1 000	19,5	4 401	21,9
Z toho 2. rokem	2 612	17,4	734	14,3	3 346	16,6
Z toho 3. rokem	3 244	21,7	1 279	24,9	4 523	22,5
Z toho jiným rokem	5 710	38,2	2 122	41,3	7 832	39,0

Zdroj: Tématická zpráva ČŠI, 2014

KATEGORIE CIZINCŮ

Z hlediska cizinecké legislativy můžeme hovořit o těchto základních kategoriích cizinců:

- **občané EU a také rodinní příslušníci občanů EU** (vč. občanů států Evropského hospodářského prostoru tj. Lichtenštejnsko, Norsko, Island a Švýcarsko)
- **občané třetích zemí** (tj. mimo EU)
- **žadatelé o mezinárodní ochranu a azylanti** - obavy před pronásledováním z důvodu rasy, národnosti, náboženství, příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo pro zastávání určitých politických názorů.

TŘÍDY PRO JAZYKOVOU PŘÍPRAVU

2012 - novela ŠZ – třídy pro jazyk. příp. jsou **již pro všechny cizince** (tedy i pro občany třetích zemí).

Organizace tříd pro jazyk. příp. (Vyhláška 48/2005 Sb.)

- nejvyšší počet žáků je 10
- celková délka je **nejméně 70 vyučovacích hodin** po dobu nejvýše 6 měsíců školního vyučování
- (viz Podpůrná opatření v rámci zmiňované Novely ŠZ platné od září 2016 – nárok na 3h týdně – nejv. 120h)

OBČANÉ EU – JAZYKOVÁ PŘÍPRAVA

1) KÚ ve spolupráci se zřizovateli organizují na **vybraných školách** třídy pro jazykovou přípravu.

Ředitel (kmenové) školy

- Vyrozumí zákonného zástupce žáka do jednoho týdne po přijetí žáka do školy o možnosti docházky do třídy pro jazykovou přípravu.
- Výuka probíhá odpoledne na vybrané škole

2) Škola organizuje sama (Rozvojový program pro občany zemí EU).

OBČANÉ TŘETÍCH ZEMÍ

- Výuka ČDJ je na samotné (kmenové) škole. Ředitelé škol mohou požádat na MŠMT/kraj:
- DP - **Program na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců** - zde se konkrétně jedná o oblast 2.2 Projekty na podporu výuky českého jazyka jako cizího jazyka.
- RP - **Bezplatná výuka přizpůsobená potřebám žáků-cizinců z třetích zemí**
- Lze žádat na integrační jazykové kurzy, výukové pomůcky, vzdělávání pedagogů a snížení počtu dětí ve třídě.

<https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/financovani-kurzu-cestiny>

AZYLANTI A ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU

- Výuka ČDJ je na samotné (kmenové) škole. Ředitelé škol mohou požádat na MŠMT/kraj:
- **Rozvojový program pro azylanty** - i na volnočasové aktivity.
- Státní integrační program (SIP)
  - 400 hodin ČDJ

UPRCHLICKÁ ZAŘÍZENÍ V ČR

**Integrační středisko
(Předlice, Jaroměř, Havířov,
Brno)**

**Přijímací středisko (Ruzyně,
Zastávka u Brna)**

**Pobytové středisko (Kostelec nad
Orlicí, Havířov)**

**Zařízení pro zajištění cizinců (Bělá
pod Bezdězem, Vyšší Lhoty,
Drahonice)**

DALŠÍ MOŽNOSTI ZAJIŠTĚNÍ JAZYKOVÉ PŘÍPRAVY A PODPORY

- Projekty obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni

<http://www.mvcr.cz/dotace-a-granty.aspx>

- Dobrá praxe například Praha 12, Praha 13
- Financování jazykové přípravy z rozpočtu kraje
  - například Středočeský kraj
- EU peníze (projekty OPVVV)

JAKÉ JE OPTIMUM PRO JAZYKOVOU PŘÍPRAVU/PODPORU?

- Po příchodu žáka bez znalosti češtiny doporučujeme školám zajistit **intenzivní výuku češtiny jako druhého jazyka (ČDJ) v rozsahu 320 hodin** (16 týdnů x 20 hodin).
- <http://www.meta-ops.cz/strategicke-dokumenty>
- **Podpůrná opatření (PO)** - další **jazyková podpora** žákům - od 2. stupně PO nárok na 3 hod ČDJ týdně (nejvýše 120 hodin) na ZŠ a SŠ
- <http://www.inkluzivniskola.cz/content/podpora-vzdelavani-zomj-zmena-legislativy-2016>
- Finsko – 1000 hodin – 1 rok

Brainstorming

Go to www.menti.com and use the code 72 24 29

Kdo jsou žáci se SVP?

 Mentimeter

 0

ŽÁCI SE SVP

Školský zákon § 16

Osobou se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí ten, komu v naplnění jeho vzdělávacích možností brání překážky spočívající zejména v jeho zdravotním stavu nebo životních podmínkách. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření, která napomáhají k překonání překážek ve vzdělávání. Podpůrná opatření poskytují školy a školská zařízení. Při uplatňování podpůrných opatření postupují školy a školská zařízení vždy v zájmu dítěte, žáka nebo studenta.

Vyhláška 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

- Upřesňuje koncept 5 stupňů PO
- Charakterizuje náležitosti PO (např. IVP, AP), postupy školy při poskytování PO, organizaci vzdělávání žáků s přiznanými PO
- Přílohou je rozsáhlý přehled PO v jednotlivých stupních

- Poradenský systém (PPP) !

Novela Školského zákona § 16 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

INSPIRACE – SVP

- <http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>

1. KATALOG PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ PRO ŽÁKY S POTŘEBOU PODPORY VE VZDĚLÁVÁNÍ Z DŮVODŮ ZZN NEBO SZN	+
2. STANDARD PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA	+
3. METODIKY	+
4. SBORNÍK Z ODBORNÝCH KONFERENCÍ	+
5. INTERAKTIVNÍ WEBOVÝ PORTÁL S PORADNOU „HTTP://WWW.INKLUZE.UPOL.CZ/“	+
6. UČEBNÍ TEXTY PRO ÚČASTNÍKY KURZŮ DVPP	+
7. ANALÝZY A VÝZKUMY	+
8. NÁVRHY	+
9. VZDĚLÁVACÍ PROGRAM – AKREDITOVANÝ PROGRAM ASISTENT PEDAGOGA	+
10. ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA KURZŮ A PROGRAMU V OBLASTI DVPP	+
11. OSTATNÍ	+
12. KURZY DVPP	+

Úvod do tématu a legislativa

Podpora ve škole

Materiály a tipy do výuky

Čeština jako druhý jazyk

FAQ - NA CO SE ŠKOLY PTAJÍ

[chci vědět více »](#)

Úvod do tématu a legislativa

- obecný úvod do tématu
- vymezení základních pojmů
- integrace cizinců v ČR
- kdo jsou děti a žáci s OMJ
- zkušenosti ze zahraničí

Podpora ve škole

- podpora v MŠ, ZŠ, SŠ
- přijetí do školy a adaptace
- organizace výuky ČDJ
- asistent pedagoga a plány podpory
- spolupráce s rodiči
- klasifikace, přijímací zkoušky a maturita

Materiály a tipy do výuky

- zapojení do výuky MŠ, ZŠ, SŠ
- rozvoj jazyka ve výuce
- vizualizace, komunikace, jazyková produkce
- pracovní listy, aktivity a inspirace
- průřezová témata
- integrace do kolektivu

Čeština jako druhý jazyk

- jak učit ČDJ (principy, metody a tipy)
- co učit v ČDJ (vzdělávací obsah)
- jazyková diagnostika
- pracovní listy a materiály do výuky
- učebnice a učební materiály

VIDEO – VŠÍMEJTE SI:

1. Odkud dívky pochází?
1. Jak paní učitelky nově příchozí představily?
1. Jak pracovaly se třídou (ne/byla připravená, co třída dělala)?
1. Kam je posadily?

ROLE ŠKOLY

Škola má poskytnout:

- vítající, bezpečné a nestresující prostředí,
- příležitosti k práci s vrstevníky a možnosti spřátelit se,
- prostor, ve kterém budou ceněni a cítit se součástí,
- uznání dovedností a talentu,
- šanci cítit se rychle součástí komunity,
- normální/běžné výukové prostředí,
- přiměřené vzdělávací příležitosti, vysoká očekávání,
- podporu dalších potřeb.

(Teaching new arrivals)

Přijetí žáka s OMJ

Do školy přijde žák s odlišným mateřským jazykem (OMJ), který s rodiči zrovna přicestoval do ČR, a nikdo z rodiny neumí česky a nezná náš vzdělávací systém.

- a. Jaké informace potřebujeme od rodičů?
- b. Jaké zas rodiče potřebují od nás?
- c. Do jakého ročníku žáka zařadíme?

PŘIJETÍ

Informace od rodičů

<http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/informace-od-rodicu>

Informace pro rodiče

<https://www.inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice-jazykove-verze>

Ukrajínština

Čínština

Ruština

Vietnamština

Mongolština

Angličtina

Němčina

Francouzština

Španělština

Arabština

Bulharština

Zařazení do ročníku

- Zařazujeme žáky podle věku a již absolvovaných ročníků – do 17 let ukončit ZŠ.
- Specifické skupiny - děti ve věku od 14 do 15 let
  - děti bez předchozího vzdělání.

SKUPINOVÁ AKTIVITA - KAZUISTIKA

„ Děti jsme přijali do školy, jak reagují a jaké jsou jejich potřeby?“

a) Ve skupinách si přečtete text a zapište odpovědi na otázky

1) Jaké jsou **pocity**, které zažívají po příchodu do nové školy?

2) Jaké jsou **potřeby**, které mají po příchodu do nové školy?

Různé reakce na změnu

- **přijetí majoritního modelu** – přijímám vše, co je zde majoritní (odmítám své kořeny, své rodiče,..)
- **odmítnutí změny** – úplný opak přijetí
- **integrace obou světů** – zde je nutná celá řada opatření, aby k integraci mohlo dojít (spolupráce všech)
- tzv. **Tiché období**

FENOMÉN VYKOŘENĚNÍ, TICHÉ OBDOBÍ

Co děti zažívají:

- Emocionální mix – těší se, strach, bezmocnost, zranitelnost
- Kulturní šok
- Izolace, osamělost
- Vyčerpání
- Akademické problémy, neúspěšnost
- Tlak na asimilaci

SPOJENCI

Možné řešení situace dětí v procesu adaptace:

- Kdo mohou být spojenci?

Go to www.menti.com and use the code 40 48 9

Kdo jsou spojenci?

 Mentimeter

 0

SPOJENCI

Kdo mohou být spojenci?

- Důležitá role v procesu adaptace ŽOMJ
- Kdo může pomoci?

Rodiče – tlumočníci – učitelé/ ředitel - preventisté aj.

Neziskovky, odborníci, projekty, stáže, zahraniční praxe

- Co může pomoci?

Případové konference, pojmenování problému,

pravidla, aktivity mimo školu

síťování

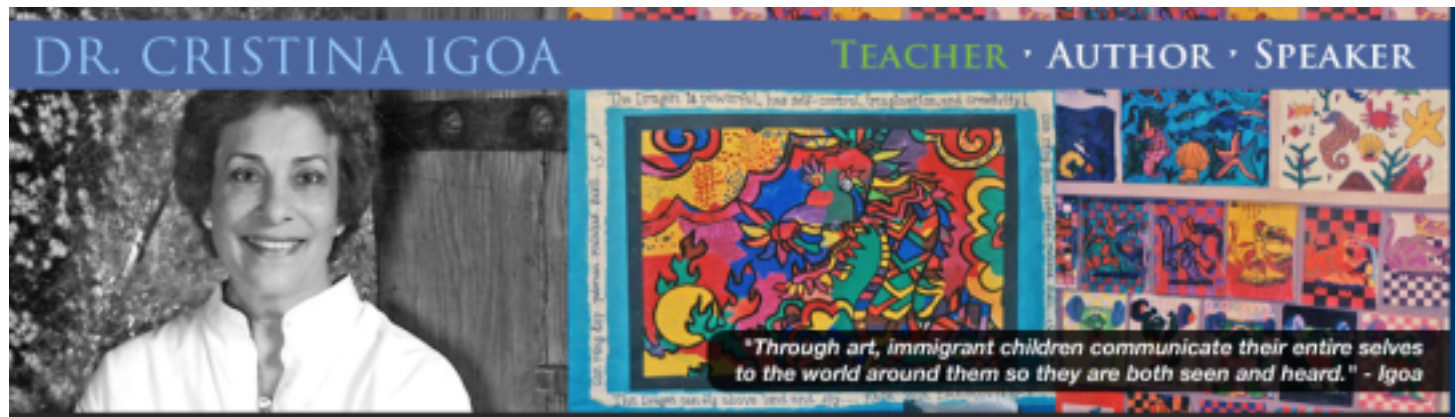
CO S TÍM JAKO UČITELÉ MŮŽEME UDĚLAT?

„Důležité je vědět, že mám před sebou dítě učící se nový jazyk a kulturu. Člověka v procesu, ne člověka s problémem.“

- poslouchat, co dítě říká,
- snažit se o kulturní porozumění,
- nechat dítě „zakořenit“, umožnit mu zažít pocit, že má kořeny,
- umožnit dítěti někam patřit

CRISTINA IGOA - The Inner World of the Immigrant Child

„Víc než neznalost jazyka mě poznamenala ztráta kulturní identity. Když jsem seděl ve třídě, cítil jsem prázdnotu. Musel jsem se pořád adaptovat. Potřeboval jsem kulturní spojení. Potřeboval jsem, aby se mi okolní svět přiblížil. Aby zahrnul i moje myšlenky a pocity.“

<http://www.tarak.cz/novy-kluk/>